

CRITERIS PER A L'APLICACIÓ DE LA NORMATIVA LINGÜÍSTICA EN LA TOPONÍMIA

Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.
Oficina d'Onomàstica.

En principi l'única diferència pel que fa a la normativa escrita entre els noms comuns i els noms propis és que la lletra inicial d'aquests darrers s'escriu en majúscula en qualsevol posició (excepte els elements clítics: articles, preposicions o conjuncions, per ex. *El Pla del Penedès*), més l'aplicació específica de la normativa de l'ús del guionet (*Bell-lloc d'Urgell, Vila-real*). D'antuvi, doncs, no són acceptables les formes que no s'ajusten a la normativa general, com *Can Llovera* (Sant Feliu de Llobregat) (cf. de *llobera*, apel·latiu), *Lladó* (cf. *lledó*, apel·latiu) o *turó d'en Caritg* (Badalona) en lloc de *Carig* per a representar [kə'ritʃ], puix que el dígraf *tg* no representa el so [tʃ] en cap posició.

Així, doncs, la grafia dels noms propis (genuïns i adaptats) es basa, com en el cas dels noms comuns:

a) En la pronúncia actual genuïna i general, que és convenient de recollir mitjançant l'alfabet fonètic, per exemple *el Flamisell* i no *el Flamicell* d'acord amb la pronúncia [flami'zeʎ]; excepte en el cas de pronúncies molt col·loquials que contrastin amb una forma gràfica consolidada que reflecteix un registre més formal com *Tàrrega* per ['targa], o dialectismes que no se solen reflectir en la grafia com [tru'jo] per *Torelló*. Sí que s'admeten algunes formes dialectals tradicionals i genuïnes que tenen una representació gràfica general, com *Munt* i *Mont*.

b) Com es fa també en els apel·latius, si hi ha neutralitzacions fonètiques que possibilitin més d'una grafia, caldrà recórrer sobretot a les formes documentades anteriors a la neutralització de què es tracti, com en el cas de *Penedès* per l'ant. *Panadés*, d'acord amb la pronúncia [pənə'des], o *Pallars* per l'ant. *Pallás* [pa'ʎas].

c) L'etimologia semàntica si és clara i indiscutible (és a dir, que no es tracta d'una simple hipòtesi o conjectura) pot corroborar una grafia documentada, com en el cas de *Vallferrera* en lloc de *Vallfàrrera*, que clarament prové de *ferro*. Però no és convenient que per una simple conjectura etimològica es modifiqui una grafia que reflecteix bé la pronúncia genuïna, a fi de no caure en ultracorreccions (com podem comprovar, per exemple, en la informació que aporta l'*Onomasticon Cataloniae* (vol. VI, pàg. 318, Curial, Barcelona, 1996) de J. Coromines a propòsit del topònim *la Rabassada*, on podem llegir: "Com plantejava jo mateix, en *DECat VII* (...); el

municipi d'acord amb això, ha canviat en *L'Arr-* en la retolació vial, la grafia antiga *La R-*; si hi vaig donar peu, em dol, perquè era precipitat”).

La casuística, com en el cas dels noms comuns, pot presentar qüestions particulars, però no sembla convenient de prodigar les normes generals, que difícilment tindrien una aplicació total. De fet, com es diu al començament, els criteris o les normes són els mateixos que per als noms comuns, és a dir, per a tots els elements de la llengua. La problemàtica pot venir de la dificultat de trobar documentació, o de la discussió per la forma d'un nom concret, però això no afecta la normativa general sinó la seva aplicació puntual.

També cal tenir en compte que les formes normalitzades s'han de basar en la pronúncia actual i no pas en formes arcaiques; així, doncs, escriurem *Provença* i no *Proença*, *Sevilla* i no *Sivilla*, *Campredó* (Tortosa) i no *Camp-redó*, *Lisboa* i no *Lisbona*, de la mateixa manera que escrivim *magatzem* i no *almagatzem* o *alcohol* i no *alcofol* per a l'esperit de vi.

Respecte dels cognoms, sovint apareixen registrats en formes prenortatives, que són d'ús legal. Com que la potestat d'esmenar-los correspon a l'individu, puix que es tracta de fet d'un dret privat, aquest pot mantenir la forma que li plagui, és a dir, que pot mantenir una forma prenortativa com *Farré* en lloc de *Ferrer*. Però si un cognom del tipus *Farré* passa a formar un topònim o s'hi relaciona, aleshores ja no es tracta d'una denominació individual particular, sinó d'un ús públic general, i en aquest cas s'hi haurà d'aplicar la normativa general, per exemple *Can Ferrer*, *Planas* (cognom) però *Can Planes*.¹

Els noms propis en principi no necessiten determinació a causa del seu significat individual i concret, i, per tant, no és necessari funcionalment d'aplicar-hi l'article, excepte en el cas de les pluralitzacions del tipus *les Barcelones d'ahir* a què ens hem referit. Amb tot, l'article desgramaticalitzat s'aplica a alguns noms propis, com, per exemple, *el Pont de Suert*, *l'Énova*, *la Tor de Querol* o *els Guiamets*.

Pel que fa a l'article aplicat al nom de les comarques vegeu “L'ús de l'article en els noms de les comarques del Principat” dins *Documents de la Secció Filològica I* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1990, pàg. 130).

A les zones on és viu l'article derivat d'IPSA (l'article *salat*), aquest serà aplicat amb minúscula inicial als topònims de què vagin acompanyats (*Sant Llorenç des Cardassar*, *es Mercadal*, *sa Tuna*), mentre que s'empra amb majúscula inicial i aglutinat on l'article *salat* ja no és viu (*Sant Martí Sarroca*, *Sant Esteve Sesrovires*).

Respecte de la grafia de l'article en els topònims, s'escriu en minúscula (com totes les partícules àtones: preposicions, conjuncions, per exemple: *Vilanova i la Geltrú*) fins i tot en posició inicial (llevat que comenci un paràgraf o que vagi immediatament darrere d'un punt i seguit, com qualsevol altre mot) i s'hi reflecteixen gràficament les contraccions que fa la parla real i que estableix la normativa grama-

---

1. Vegeu “La forma gràfica de la toponímia menor”, dins “Sobre toponímia”, *Documents de la Secció Filològica III* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1996), p. 165.

tical vigent: vaig al Vendrell, vinc del Vendrell, o vaig als Guiamets o vinc dels Guiamets.

En el cas que un topònim sigui format per l'addició de dos topònims anteriors, la forma més idònia és amb la conjunció copulativa *i*: *Bigues i Riells*, *Sant Antolí i Vilanova*, no pas amb guionet, *Castell-Platja d'Aro* en lloc de *Castell i Platja d'Aro*.

Recordem també que la toponímia genuïna, a més de la seva funció ordinària identificativa, és un bé cultural de caràcter col·lectiu que tenim el deure de mantenir i respectar. Hem de procurar, doncs, que no desaparegui, i sobretot hem d'evitar la inclusió de noms banals (com *El Condado de Jaruco* [Lloret de Mar]), híbrids (com *Miami Platja* [Mont-roig del Camp]), pejoratius (com *El Borriquito* [Vandellòs]) o simplement comercials (com *Enkalene* [el Prat de Llobregat]).

LA «PLAZA DEL ASEO»

Vet ací una curiositat, sens dubte procedent d'una mala distribució de les lletres i potser –però potser no del tot– d'haver perdut de vista el significat d'una paraula: «Plaza del aseo». Ho diu així una rajola amb lletres blaves damunt d'un fons blanc, que és el rètol de la placeta que hi ha davant l'església-catedral d'Albarrassí (província aragonesa de Terol). No hi ha cap dubte que el nom no fa cap referència a la neteja o la pulcritud, que és el que vol dir «aseo», sinó que al·ludeix l'església catedral que presideix la plaça. Una separació correcta de les paraules hauria estat: «Plaza de la seo». Fins i tot fa estrany que els interessats per la correcció de la llengua (que prou que n'hi deu haver, encara que la vileta, encantadorament pintoresca, no arribi ni al miler i mig d'habitants) no n'hagin proposat una esmena. O potser els fa gràcia que el nom hagi quedat deformat així, ara que la catedral ja no és seu de cap bisbe d'ençà que, a mitjan segle XIX, el bisbat d'Albarrassí va ésser suprimit i que actualment la diòcesi depèn del bisbe de Terol. No podria ésser que es tractés d'una mena d'ironia una mica intencionada, que no pas malèvola?